

<https://doi.org/10.5817/RPT2018-1-2>

AKCEPTACE PRÁVNÍ OSOBNOSTI V PŘÍPADĚ UMĚLÉ INTELIGENCE

JAN ZIBNER¹

ABSTRAKT

Umělá inteligence je fenoménem prosazujícím se postupně čím dál více v právních vztazích. Ve většinovém chápání je umělá inteligence softwarem s nejrůznějšími schopnostmi, tedy objektem právního vztahu. Sílí však debaty nad tím, zda by umělá inteligence nemohla být subjektem tohoto vztahu. Poukazuje se na to, že umělá inteligence je schopna autonomně tvořit, učit se, řídit vozidla, ale též je schopna získat trvalé bydliště, státní občanství, a dokonce sama sebe reprodukovat. Nicméně k tomu, aby umělá inteligence mohla být subjektem právního vztahu, je třeba jí přiznat právní osobnost jako základní právní status. Jen tak může být obdobně jako právnická osoba coby autonomní výtvor práva pasivním nositelem práv a může se s ní operovat v dalších fázích zkoumání při přiznávání autorství či trestní odpovědnosti.

Článek si proto klade za cíl analyzovat podmínky přiznání právní osobnosti umělé inteligenci včetně důsledků z toho plynoucích. V úvodu článku autor vymezí dosavadní vývoj na poli tvůrčí umělé inteligence s důrazem na kritickou revizi jejího místa na poli subjektu právního vztahu. Ve druhé části se autor zaměří na analytický rozbor samotného institutu právní osobnosti, jejího historického opodstatnění, podob, včetně nutných aplikačních kritérií pro její přiznání fyzickým a právnickým osobám. Třetí část bude věnována relevantní a stěžejní tuzemské a zahraniční judikatuře na téma právní osobnosti, na což naváže část

¹ Mgr. Jan Zibner – prezenční doktorský student na Ústavu práva a technologií (školitel JUDr. Matěj Myška, Ph.D.). Téma disertační práce *Umělá inteligence jako technologická výzva autorskému právu*. Příspěvek je podpořen vědeckovýzkumným projektem PrF/08/2018 *Konceptualizace umělé inteligence*. Kontaktní e-mail: jan.zibner@mail.muni.cz

čtvrtá v podobě úvahy nad použitím případných alternativních modelů v případě umělé inteligence, jako je elektronická osoba a svěřenský fond. V závěru bude prostor věnován následkům plynoucím z přiznání právní osobnosti umělé inteligenci se zaměřením na aplikovatelnost předchozích závěrů.

KLÍČOVÁ SLOVA

autorství, osoba, právní osobnost, právní subjektivita, právní způsobilost, subjekt, umělá inteligence

ABSTRACT

An artificial Intelligence is a phenomenon that is progressively advancing in legal relations. Generally speaking, the artificial intelligence is a software with a variety of capabilities and it is an object of legal relations. But, there are debates over whether the artificial intelligence could be a subject of such relations. It is argued that the artificial intelligence is able to autonomously create, learn, drive, but also to obtain a permanent residence, citizenship and even reproduce itself. However, before the shift to the position of subject, a legal personality as a fundamental legal status must be granted to the artificial intelligence. That is the only way how the artificial intelligence could be (similarly to a legal entity as autonomous creation of law) a passive rightholder and could be analysed when granting an authorship or a criminal liability to it.

The paper aims to analyse the conditions of granting the legal personality to the artificial intelligence, including the consequences thereof. At the beginning, author will describe the development in the field of creative artificial intelligence with an emphasis on a critical review of its place in the position of subject of legal relations. In the second part, author will focus on an analytical analysis of the legal personality per se, its historical justification and its forms, including necessary application criteria for its attribution to natural persons and legal entities. In the third part, relevant and fundamental national and foreign court decisions dealing with the legal personality will be described. It will be followed by the consideration of the use of possible alternative models such as electronic person or trust fund. The final part will contain application of previous conclusions

will some possible consequences resulting from granting the legal personality to the artificial intelligence.

KEYWORDS

Artificial Intelligence, Authorship, Legal Capacity, Legal Personality, Legal Subjectivity, Person, Subject

1. POSTAVENÍ UMĚLÉ INTELIGENCE V PRÁVNÍM VZTAHU

Umělá inteligence sama o sobě je těžko uchopitelný pojem. Vnímání umělé inteligence doposud není jednotné a liší se názory jak na její základní definici, tak vůbec na rozsah, v jakém je záhodno s ní pracovat.² Záleží totiž na individuálních podmínkách jednotlivých případů, jaká definice bude pro další práci použita, jak bude s umělou inteligencí nakládáno a jak bude vnímána.³ Odhlédněme přitom od populárně-naučných textů a praxe, které s umělou inteligencí pracují mnohdy jako s axiomem, aniž by měly pevnou představu o jejím významu a podstatě. Pro pluralitu těchto názorů a pro tuze komplexní problematiku, jejíž analýza není předmětem tohoto článku, je pro naše potřeby možno redukovat definování umělé inteligence na těmto definicím společný prvek, tj. *software*, v našem případě navíc *produkující výtvary hodné autorsko-právní ochrany*. Uvedená, leč prostá definice je zcela dostačující pro zamýšlení se nad přiznáním právní osobnosti umělé inteligenci v kontextu právního řádu České republiky.

Tento národní kontext byl přitom vybrán k základnímu zkoumání s ohledem na teritorialitu autorského práva, se kterým autor v otázce přiznání právní osobnosti umělé inteligenci pracuje, a specifické právní pod-

² Srov. LUBER, Samantha. Cognitive Science Artificial Intelligence: Simulating the Human Mind to Achieve Goals. In: *3rd International Conference on Computer Research and Development*. 2011, Shanghai, s. 207-210; RUSSELL, Stuart; NORVIG, Peter. *Artificial Intelligence: A Modern Approach (3rd Edition)*. 2009. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall. s. 947 a násl.; HUMPHREYS, Lloyd G. The Construct of General Intelligence. *Intelligence*. 1979, roč. 3, č. 2, s. 105-120.

³ S důrazem na transparentnost vědy, výzkumu a bádání jakožto jednoho z fundamentů zkoumání (srov. URBÁNIKOVÁ, Marína; SMEKAL, Hubert. Právní věda a právní psaní? Postačí vždy jako výzkumná metoda „číst, přemýšlet a psát“? *Jurisprudence*. 2017, roč. 26, č. 4, s. 38.).

mínky v otázce právní způsobilosti, které každý právní řád nastavuje dle svých potřeb a tradic ve vztahu ke globálně obecnému smyslu právní způsobilosti.⁴ Při takovém uchopení je třeba zabývat se jak rozbořem samotného institutu právní osobnosti na základě doktríny i aplikační praxe, tak i vybranými alternativními modely, které by při této problematice mohly být aplikovány. To vše s ohledem na možnosti umělé inteligence v oblasti tvorby a s důrazem na nutnou akceptaci právní osobnosti v rozsahu nezbytně nutném pro přiznání autorství. Na základě jednotlivých závěrů příspěvkupříspěvkučláunku pak může být *pro futuro* rozvíjen výzkum v otázce (ne)přiznávání právní způsobilosti umělé inteligence na obecné teoretické úrovni či s mezinárodním přesahem.

Aktuálně je možno umělou inteligenci vnímat jako software. Tohoto vnímání využijme pro následující analýzu. V podmínkách České republiky je umělá inteligence coby software primárně upravena jako fiktivní dílo v podobě počítačového programu v § 2 odst. 2 autorského zákona^{5, 6}. Počítačový program je nad rámec tohoto zakotvení nutno vlivem absence legální definice v našem právním řádu⁷ vykládat doktrinálně s důrazem na základní charakteristiky, kterými mohou být dle Myšky a Šavelky (překlad autora) „(i) jakékoliv vyjádření (ii) instrukcí (iii) určených výpočetnímu zařízení, (iv) které na jejich základě provede danou úlohu“.⁸ Jednotlivé umělou

⁴ HARDING, Rosie. What Is Legal Capacity? [online]. In: *Everyday Decisions*. British Academy, 2017 [cit. 16. 3. 2018].

⁵ Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁶ Nutno upozornit na rozdíly mezi počítačovým programem a software, kdy software představuje programové vybavení počítačů (data, uživatelské příručky...) a jako takový je širším pojmem obsahujícím v sobě právě počítačový program (srov. TELEČEK, Ivo; TŮMA, Pavel. *Autorský zákon: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 39.). Odborná i laická veřejnost však s těmito pojmy mnohdy neopatrně pracují jako se synonymy (srov. ŠTĚDRŮN, Bohumír. *Ochrana a licencování počítačového programu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 1.).

⁷ Pro srovnání možno nahlédnout do slovenského autorského zákona, který počítačový program definuje vedle dalších podmínek jako „súbor príkazov a inštrukcií vyjadrených v akejkoľvek forme použitých priamo alebo nepriamo v počítači alebo v podobnom technickom zariadení“ (srov. zákon č. 185/2015 Z. z., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů.).

⁸ MYŠKA, Matěj; ŠAVELKA, Jaromír. Comparative Analysis. In: DONÁT, Josef; MAISNER, Martin; POLČÁK, Radim (eds.). *Software Protection: A Comparative Perspective*. München: Medien und Recht Verlag, 2011, s. 246.

inteligencí produkované výtvořiny pak mohou s výjimkou jediného splnit základní autorskoprávní imperativy pro získání ochrany. Řeč je o pojmových znacích autorského díla, jak je představuje § 2 odst. 1 autorského zákona. Podle tohoto ustanovení musejí jednotlivé výtvořiny představovat „*dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam*“, kde jednotlivé znaky musejí být naplněny kumulativně a výsledek zároveň nesmí být vyňat z autorskoprávní ochrany (např. skrze § 3 autorského zákona).

Aplikujme nyní uvedené pojmové znaky na některé vybrané případy výtvořin umělé inteligence, u kterých není pochyb o jejich naplnění s výjimkou tučně vyznačeného znaku. V projektu *Next Rembrandt*⁹ dokázala umělá inteligence v kombinaci s 3D tiskem vytvořit portrét na základě uměleckého stylu a preferencí malíře Rembrandta Harmenszoon van Rijna, tedy obraz, který by pravděpodobně byl dalším z mistrových děl, a který stoprocentně odpovídá charakteristikám tohoto malíře. Další projekt *DeepBeat*¹⁰ zase reprezentuje hudebně-textovou platformu, kde umělá inteligence na základě preferencí jednotlivých uživatelů a s využitím přednastaveného párujícího algoritmu tvoří rapové sloky. Třetím případem může být projekt *Jukedeck*¹¹ tvořící na základě již existující materiálu nové hudební úryvky použitelné pro filmovou či navazující hudební produkci. Ve všech těchto případech se dá oprávněně uvažovat o naplnění pojmových znaků,

⁹ Dostupné z: <https://www.nextrembrandt.com/>; srov. GUADAMUZ, Andres. Artificial Intelligence and Copyright [online]. In: *WIPO Magazine*. WIPO, 2017 [cit. 10. 3. 2018].

¹⁰ Dostupné z: <http://deepbeat.org/>; srov. MALMI, Eric; TAKALA, Pyry; TOIVONEN, Hannu; RAIKO, Tapani; GIONIS Aristides. DopeLearning: A Computational Approach to Rap Lyrics Generation [online]. In: *SIGKDD*. The Association for Computing Machinery, 2016 [cit. 6. 3. 2018].

¹¹ Dostupný z: <https://www.jukedeck.com/>; srov. SCULLEN, John. Jukedeck: The Simple Way to Create a Soundtrack You Can Be Proud of [online]. In: *JohnScullen.com*. John Scullen, 2016 [cit. 14. 3. 2018]; výzkumný blog projektu dostupný z: <https://research.jukedeck.com/>

jak jsou uvedeny výše, neboť vyprodukované výtvořiny jsou zcela srovnatelné s těmi, které by vytvořil člověk sám.¹²

Jejich produkty jsou bez debaty *literární, umělecké nebo vědecké povahy*, stejně jako jsou vyjádřeny v jakékoliv *objektivně vnímatelné podobě*. Jsou též podle autora článku *jedinečné*, tj. nové a neopakovatelné vlivem tvůrčí svobody umělé inteligence.¹³ Naplňování znaku *tvůrčí činnosti*, který představuje kombinaci fantazie, nadání, talentu a dalších prvků,¹⁴ se pak může komplikovat tam, kde bude taková činnost nutně vykládána jako neoddělitelně spojená s osobností autora. Nicméně doktrína tuto dle staré terminologie „práci hlavou“¹⁵ relativizuje s ohledem na technologický pokrok tam, kde umožňuje, aby duševní činnost byla doprovázena činností mechanickou, automatickou, technickou či řemeslnou.¹⁶ Pokud se tedy alespoň částečně oprostíme od nutnosti spojení tvůrčí činnosti s osobností fyzického tvůrce a budeme vykládat tvůrčí činnost jako soubor specifických interních procesů,¹⁷ které v případě umělé inteligence budou přestavovat více či méně specifickou a složitou strukturu příkazů v závislosti na míře volnosti vymezeného prostoru, kterými umělá inteligence bude disponovat, pak mů-

¹² Zde nutno upozornit na to, že jelikož autorské právo jako systém stojí svou povahou na pojmových znacích a definičních kritériích výsledků, stejně jako drtivá většina práva duševního vlastnictví, je důraz kladen na výsledek činnosti, nikoliv na činnost samotnou. Z toho důvodu je vhodné se i zde věnovat pojmovým znakům výtvořin umělé inteligence spíše než procesům, které k takovým výtvořinám vedou.

¹³ K pojmu jedinečnosti srov. ZIBNER, Jan. *Jedinečnost jako pojmový znak autorského díla* [online]. Brno, 2017. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta [cit. 16. 3. 2018]; nutno upozornit, že posuzování jedinečnosti je subjektivní záležitostí a jedná se o znak nejhůře uchopitelný, což jen podkopává obecnou právní jistotu.

Tvůrčí svoboda a tvůrčí činnost vůbec je v případě umělé inteligence diskutabilní, neboť umělá inteligence jako software operuje se zadanými příkazy na základě více či méně komplexního algoritmu. Nicméně tam, kde je takový algoritmus zadán s možnostmi výběru s ohledem na daná kritéria a odpovídající korelaci, či se zapojením prvku náhody, dá se hovořit o tvůrčí činnosti na straně umělé inteligence.

¹⁴ TELEČ; TŮMA, 2007, op. cit., s. 18.

¹⁵ TELEČ; TŮMA, 2007, op. cit., s. 16.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ke kreativitě (synonymum tvůrčí činnosti) v případě umělé inteligence srov. BODEN, Margaret A. *Creativity and Artificial Intelligence*. *Artificial Intelligence*. 1998, roč. 103, č. 1-2, s. 347-356.

žeme dospět k závěru, že i tento znak je naplnitelný. A to tam, kde taková struktura není jen striktními lineárními příkazy.¹⁸

Největší problém však činí znak činnosti autora. Autorský zákon je postaven na ideji *objektivní pravdivosti autorství*, když v § 5 říká, že autorem může být jen fyzická osoba. Zde se dostáváme k jádru problému, a to nemožnosti přiznání autorství umělé inteligenci, když ona je přitom tím, kdo výsledný výtvor vyprodukoval (s ohledem na možnou tvůrčí činnost umělé inteligence). Přiznání autorství by totiž znamenalo posun od aktuálně zastávané absolutní ontologické jednoty duševního výtvoru a osobnosti tvůrce,¹⁹ kde se umělá inteligence vyskytuje jen v roli objektu právního vztahu, do role subjektu, kde by představovala autora bok po boku s fyzickými osobami.

Pokud jsme zmínili pojmy *objekt* a *subjekt*, věnujme pár řádků teoretickému zakotvení. Právní doktrína obecně rozeznává základní tři prvky právního vztahu jakožto fundamentálního činitele právních závazků; jsou jimi subjekt, objekt a obsah práva, které jsou v daných právních vztazích všudypřítomné.²⁰ Zatímco obsah představuje soubor oprávnění a povinností, které jsou skrze daný vztah realizovány, objekt představuje to, čeho se taková oprávnění a takové povinnosti týkají (tj. v našem případě umělé inteligence coby věci v právním slova smyslu)²¹. Subjekt jako třetí nezbytný prvek je pak nositel či adresát oněch oprávnění, resp. práv a povinností. Přiznávání autorství je přitom z podstaty věci podmíněno posunem umělé inteligence do role subjektu právního vztahu. V následující kapitole se proto podíváme blíže právě na tento znak.

¹⁸ To souvisí s myšlenkou tvůrčí svobody, kterou zdůrazňuje Soudní dvůr Evropské unie (srov. rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 1. prosince 2011. Eva-Maria Painer proti Standard VerlagsGmbH, Axel Springer AG, Süddeutsche Zeitung GmbH, Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co KG, Verlag M. DuMont Schauberg Expedition der Kölnischen Zeitung GmbH & Co KG. Věc C-145/10 [online]. In: *Curia* [cit. 18. 3. 2018].

¹⁹ TELEČ; TŮMA, 2007, op. cit., s. 91.

²⁰ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 203; GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 156; HARVÁNEK, Jaromír et al. *Právní teorie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 264.

²¹ Srov. § 489 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

2. SUBJEKT PRÁVNÍHO VZTAHU

V právním vztahu nutně musí existovat nositel či adresát práv a povinností, někdo, komu budou práva a povinnosti buď připsána, nebo adresována. A je to právě role nositele práv, resp. označení „autor“ (a s tím spojené přiřazení autorství), která je jednou ze základních vlastností subjektu na poli práva autorského. Subjektem jsou přitom osoby, kterým právní normy daného právního řádu přiznávají právní způsobilost jako nutný aplikační prvek.²² Právní způsobilost se pak dělí na svou pasivní a aktivní část²³ vedle dodatečných složek sestávajících z deliktivní právní způsobilosti,²⁴ či způsobilosti procesní.²⁵ Pro naplnění podmínek pro přiznání autorství je zcela dostačující ona pasivní složka, tedy právní osobnost v rozsahu *být subjektem právního vztahu*,²⁶ proto se v dalším zamyšlení zaměříme přímo na ni. Výkon práv a povinností je otázkou odlišnou a pro potřeby autorství ne tolik podstatnou, uvážíme-li již dnes existující modely autorských děl, kde vykonavatelem práv jsou odlišné osoby (subjekty) od osoby autora.²⁷

Samotné osoby se přitom dle doktríny dělí standardně na osoby fyzické a právnické (popř. stát), o čemž na této úrovni poznání není dle přesvědčení autora nutno blíže hovořit.

2.1 INSTITUT PRÁVNÍ OSOBNOSTI

Právní osobnost je propůjčena nejen fyzickým osobám, ale i specifickým personifikovaným organizacím takových osob či účelově vymezenému majetku, kde je právní osobnost dovozována skrze fikci, tj. osobám

²² KNAPP, 1995, op. cit., s. 203; GERLOCH, 2017, op. cit., s. 166; HARVÁNEK, 2013, op. cit., s. 273; WEYR, František. *Teorie práva*. Reprint původního vydání z roku 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 113.

²³ KNAPP, op. cit., s. 71; GERLOCH, 2017, op. cit., s. 167; HARVÁNEK, 2013, op. cit., s. 140 a násl., s. 273.

²⁴ HARVÁNEK, 2013, op. cit., s. 140 a násl., s. 273.

²⁵ GERLOCH, 2017, op. cit., s. 168.

²⁶ KNAPP, 1995, op. cit., s. 203; na tomto místě nutno upozornit na vícesložkové vnímání pasivní právní způsobilosti brněnskou školou, podle které se pasivní právní způsobilost skládá z právní osobnosti a souboru základních práv a svobod (srov. HARVÁNEK, 2013, op. cit., s. 273.).

²⁷ Např. režim zaměstnaneckého díla dle § 58 autorského zákona.

právníckým.²⁸ Nutno poznamenat, že jak uvádí odborná veřejnost, právnícké osoby se stávají jen adresáty z hlediska právního, neb normy co do jejich výkonu ve výsledku fakticky dopadají až na fyzické osoby jejich jménem jednající, resp. je zastupující.²⁹ Podstatné je přitom v roli subjektu vymezení těchto entit jako *osob*, což je ale nutno chápat v abstraktní rovině osobnosti nadané způsobilostí mít práva a povinnosti.³⁰ Subjekt práva je ergo až aposteriori pojmový znak práva,³¹ vlivem čehož jsou to jak fyzické osoby, tak osoby právnícké, ale i majetek, tj. specifické „věci“, které můžeme v roli subjektu nalézt. Zatímco *osobu* je nutno chápat jako postavení člověka v jeho sociálních a právních pozicích, vč. konstruktů, ve kterých se organizuje, popř. prostřednictvím kterých vystupuje (právnícké osoby), *subjekt* je pak modalitou z oblasti vztahové logiky signalizující účast osoby na interakci s okolím.³²

Vnímání právní osobnosti se postupem času proměňovalo a jako základní charakteristický znak nositele práv prošla právní osobnost dlouhým vývojem.³³ Ponechme přitom stranou podrobně analytické zkoumání vazeb osoby a člověka, které by vedlo do oblasti filozofie ke zkoumání základních ontologických pozic a bylo by nad rámec zaměření tohoto článku, stejně jako deterministické či indeterministické opodstatnění. V římském právu existovala skupina entit, *otroků*, kteří ač byli lidé, nebyli právní osobností nadáni.³⁴ Jejich postavení v roli subjektu bylo absolutně nemyslitelné, ne-

²⁸ KNAPP, 1995, op. cit., s. 71; BERAN, Karel. *Právnícké osoby veřejného práva*. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 171.

²⁹ KNAPP, 1995, op. cit., s. 71; BERAN, 2007, op. cit., s. 174; nutno upozornit, že skutečnost, zda fyzické osoby jednají jménem právníckých osob, či tyto osoby zastupují, je otázkou teoretického uchopení konceptu. Občanský zákoník aktuálně zastává podobu zastupování právnícké osoby (srov. § 161 a násl. občanského zákoníku).

³⁰ KNAPP, 1995, op. cit., s. 71; WEYR, 2015, op. cit., s. 115.

³¹ KNAPP, 1995, op. cit., s. 71.

³² LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 131-132; BERAN, Karel. *Pojem osoby v právu: Osoba, morální osoba, právnícká osoba*. Praha: Leges, 2012, s. 138 a násl.; BERAN, Karel. Kdy a proč byla nahrazena „osoba“ právním subjektem? *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2011, roč. 19, č. 2, s. 116.)

³³ Ke genezi osob obecně srov. HURDÍK, Jan. Pojem osoba a geneze jeho obsahu jako základ konstrukce osob v právním smyslu. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2000, č. 3, s. 306-313.

³⁴ GERLOCH, 2017, op. cit., s. 167; LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 134.

boť byli pouhým objektem, tj. předmětem majetkových dispozic. Po dlouhou dobu poté byly pojmy osoba a člověk sjednocovány. Byl to až raný a zejména vrcholný středověk, kdy byl přes myšlenky *fiktivní osoby* pojem osoby přijat jako obecná charakteristika nositele jistých vlastností využitelných v roli subjektu, který bylo nutno od člověka striktně odlišit.³⁵ Jak je poukazováno, rodila se myšlenka výkladu osoby jako *souboru specifických definičních znaků* a abstrahováním znaků ostatních.³⁶ Obecný zákoník občanský³⁷ pak znamenal první posun od pouhých fyzických osob jako subjektů právních vztahů, když ve svém § 26 hovořil o *morálních osobách* požívajících zpravidla stejných práv jako jednotlivé osoby (tj. osoby fyzické). Nicméně až o řadu let později nabyly právnické osoby na významu, a to vlivem rozvoje obchodního práva.³⁸ Dnes jsou právnické osoby vnímány jako autonomní výtvar práva s ohledem na jejich funkcionální rozměr zapojit se aktivně do právního vztahu a s ohledem na realizaci zprostředkovaných zájmů jiných osob,³⁹ které rozhodně nejsou stavěny na roveň osobám fyzickým, nýbrž mají sloužit potřebám člověka.⁴⁰ Právnickým osobám však na základě výše uvedeného chybí přirozené právo na právní osobnost, kterážto je jim přiznávána na základě rozhodnutí autority.⁴¹

Osoba vymezená skrze právní osobnost je pak podle § 17 odst. 1 občanského zákoníku jediným subjektem, kdo může mít a vykonávat práva. Osoba je ergo *jedinou* kategorií v roli subjektu.⁴² Nutno upozornit, že ač ně-

³⁵ LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 133.

³⁶ Ibid, s. 134.

³⁷ Císařský patent č. JGS Nr. 946/1811, Všeobecný zákoník občanský (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie), obecně známý jako ABGB.

³⁸ KNAPP, 1995, op. cit., s. 73; k obecné genezi právnických osob srov. též ZITELMANN, Ernst. *Begriff und Wesen der sogenannten juristischen Person*. Reprint původního vydání z roku 1873. Leipzig: Duncker & Humblot, 2013, 132 s (k povaze právnických osob s. 62 a násl.).

³⁹ LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 136.

⁴⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. K § 15-22.

⁴¹ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 75.

⁴² Srov. FRINTA, Ondřej. *Právnické osoby*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 53.

kteří právní řády uznávají mimo osob v roli subjektu i další účastníky právních vztahů, kteří jsou do tohoto postavení ryze účelově zařazeni,⁴³ český právní řád takové extenzivní pojetí striktně odmítá.⁴⁴ Jsou tu sice výjimky, kdy je právní osobnost přiznávána i dalším entitám než osobám, resp. právě osobám, leč ve specifických fázích, kdy podstatné znaky pro získání právní osobnosti doposud nejsou naplněny,⁴⁵ ty však pro zavádění domněnek a fikcí vystupování jako právnická osoba nelze uvádět jako od ní odlišného účastníka. Problematický je nicméně § 17 i ve své druhé části, ve druhém odstavci hovořícím o tom, že „zřídí-li někdo právo nebo uloží-li povinnost tomu, co osobou není, přičte se právo nebo povinnost osobě, které podle povahy právního případu náleží.“ Kromě opakování osoby coby jediné kategorie subjektů zákon v tomto ustanovení počítá se situací, kdy by právo nebo povinnost byly uloženy něčemu, co buď evidentně subjektem právního vztahu není, či něčemu, co by subjektem právního vztahu být mohlo, ale takový závěr je nejasný nebo problematický. Zákodárce se snaží tyto situace překlenout přičitatelností jednání osobě, které náleží s ohledem na *ad hoc* podmínky. Nicméně jak upozorňuje doktrína, jeden výklad směřuje právě k takové přičitatelnosti, která ve většině případů povede k vlastníkovi věci, druhý však s oporou v teleologickém přístupu uvažuje, zda zákonodárce neměl na mysli přiznání takové entitě (co osobou není) fiktivní postavení právnické osoby podle *teorie podstatných náležitostí*.⁴⁶ Tento výklad se opírá o základy občanského zákoníku, který je postavený na tex-

⁴³ Toto je případ Francie a tzv. *semipersonnalité*, což jsou osoby s dílčím základním právním statusem, nebo případ Německa s doktrínou účastníků, kteří nejsou explicitně označeni ani jako fyzické osoby, ani jako osoby právnické, např. *nichtrechtsfähige Verein* blížící se svou povahou společnosti dle § 2716 a násl. občanského zákoníku (srov. LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 143-144; SIMONART, Valérie. *La personnalité morale en droit privé comparé*. 1995, Bruylant (Emile), s. 89 a násl.; BREHM, Wolfgang. *Allgemeiner Teil des BGB*. 2. upravené vydání. Stuttgart etc: Boorberg, 1994, s. 315-316.).

⁴⁴ LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 144.

⁴⁵ Jedná se standardně o časový úsek mezi založením a vznikem právnické osoby (srov. § 127 občanského zákoníku), o postavení spoluvlastníků jako útvar vystupující jako osoba (§ 1116 občanského zákoníku), či svěřenský fond, o kterém bude pojednáno v kapitole 4. Poslední zmíněné můžeme vnímat jako *jiné právnické osoby* s ohledem na jejich speciální vlastnosti, jakož i postavení.

⁴⁶ LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 145.

tovém i ideovém znění obecného zákoníku občanského,⁴⁷ a odkazuje na § 20 odst. 1 občanského zákoníku. I tady je ale nutno zdůraznit, že by muselo dojít k přiznání právní osobnosti autoritou, tj. státem, a jen tak úspěšně konstruovat fikci právnické osoby.

Co je potřeba mít vždy na paměti, je rozdílná povaha právní osobnosti, resp. jejího opodstatnění. Zatímco v případě osob fyzických je právní osobnost s člověkem spojena vlivem jeho přirozenosti a biologické hodnoty, pročež je existence právní osobnosti imanentní vlastností člověka a je nezměnitelně spojena s narozením a smrtí (srov. § 23 občanského zákoníku), v případě osob právnických je právní osobnost a její přiznávání jen umělým právním konstruktem vázaným na stanovené právní skutečnosti nevolního charakteru, tj. vznik a zánik takové osoby (srov. § 118 občanského zákoníku). Je to pak právě *teorie fikce*⁴⁸, která nám pomáhá, aniž by vysvětlovala podstatu právnické osoby, posunout dopad právní osobnosti na mnohem širší škálu entit v roli subjektu. Toto rozlišování je spojeno s biparticí esence samotného pojmu osoba na osobu fyzickou a právnickou. V otázce (ne)omezenosti právní osobnosti v případě právnické osoby pak občanský zákoník operuje s pojetím dávajícím právnickým osobám možnost mít veškerá práva jako osoba fyzická s případnými výjimkami danými povahou právnické osoby.⁴⁹ Nicméně s ohledem na výše uvedené, kdy mají právnické osoby jako umělé výtvořiny „jen“ sloužit potřebám člověka, tato přijatá koncepce popírá obecnou systematiku občanského zákoníku. Ve výsledku tak občanský zákoník v otázce osobnostních (statusových) práv respektuje přirozenoprávní doktrínu a právnické osoby omezuje v jistých

⁴⁷ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku. 2. *Hlavní zásady navrhované právní úpravy* - A. *Obecně*.

⁴⁸ Teorie fikce je přitom jen jednou z mnoha teorií vysvětlujících a ospravedlňujících existenci právnických osob jako člověku rovných entit, která je nejčastěji vykládána v opozici k *teorii reality* (srov. LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 135-136, s. 157.).

⁴⁹ Srov. § 20 odst. 2 občanského zákoníku; LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 615; nutno též dodat, že zákonodárce měl v této otázce možnost výběru mezi dvěma doktrinárními přístupy, tj. buď přiznat právnické osobě možnost mít pouze speciální právní osobnost s možností mít jen taková práva a povinnosti, která jsou v souladu s předmětem činnosti právnické osoby, nebo naopak zvolit aktuálně zakotvenou možnost právní osobnosti srovnatelné s fyzickými osobami s výjimkami danými povahou právnické osoby (LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 615.).

možnostech fyzických osob,⁵⁰ zatímco v oblasti majetkových práv je přístup volnější.⁵¹

2.2 REFLEXE PRÁVNÍ OSOBNOSTI V AUTORSKÉM PRÁVU

Výše uvedený vhlad do problematiky právní osobnosti nyní reflektujeme v autorskoprávní rovině. Právní osoba z logiky věci jako organizace fyzických osob nemůže být autorem, neboť tvůrčí činnost vykonávají právě v ní organizované fyzické osoby, kterým pak autorství přísluší. Nicméně autorské právo, resp. jeho vznik včetně přiznávání autorství, jsou vázány na vytváření díla, které je jako činnost zcela nezávislé na institutu svéprávnosti co do míry její (ne)omezenosti.⁵² Autorem proto může být fyzická osoba omezená ve svéprávnosti,⁵³ nezletilá⁵⁴ či jakkoliv rozumově a volně vyspělá.⁵⁵ Způsobilost být nositelem autorství je *ryzí otázkou právní osobnosti v libovolné míře oddělitelnou od otázky výkonu práv autorských*, která souvisí se svéprávností coby aktivní složkou právní způsobilosti. Otázka autorství však trpí v případě umělé inteligence ideou objektivní pravdy relativizovanou vyvratitelnou domněnkou autorství tam, kde je jméno autora uvedeno či vedeno v příslušném rejstříku.⁵⁶ S ohledem na uvedené je přiznávání autorství umělé inteligenci otázkou nutně svázanou s právní osobností, jejíž aplikační kritéria jsou uvedena v kapitole 5.

3. VÝZNAM PRÁVNÍ OSOBNOSTI V APLIKAČNÍ PRAXI

Výše uvedené jsou ovšem obecné doktrinární závěry převážně teoretické povahy přebíjející drtivě jejich praktické peripetie. Podívejme se proto v základu na to, jakým způsobem je vnímána a interpretována otázka právní

⁵⁰ Srov. např. ochranu názvu v § 135 občanského zákoníku ve srovnání s osobnostními právy zachycenými v § 81 a násl. občanského zákoníku.

⁵¹ LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 615.

⁵² TELEČ; TŮMA, op. cit., s. 33.

⁵³ Srov. § 55 a násl. občanského zákoníku.

⁵⁴ Srov. § 30 občanského zákoníku.

⁵⁵ Srov. § 31 a násl. občanského zákoníku.

⁵⁶ Srov. § 6 autorského zákona.

osobnosti těmi, kterým interpretace práva přísluší, tj. soudy.⁵⁷ Relevantní judikatura je přitom vybírána s důrazem na přítomnost pojednávaného institutu *právní osobnosti*, popř. anglického ekvivalentu *legal capacity*. Vybírána jsou rozhodnutí, která dle názoru autora chápání tohoto institutu buď restriktivně stabilizují, nebo naopak posouvají a vykládají extenzivně. Ze soudních institucí jsou vybrány pro dostupnost vrcholné instance české soudní struktury, jakož i Ústavní soud. Ze soudů nenárodního charakteru (se závazností pro Českou republiku) pak poslouží Soudní dvůr Evropské unie („Soudní dvůr“), jehož závěry ve své výrokové části jsou závazné pro národní soudy a pro orgány obecně aplikující unijní právo, tedy *erga omnes*.⁵⁸ Poslední pak bude uvedeno i rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, kde je otázka právní osobnosti coby základního statutu fyzické osoby též předmětem rozhodovací praxe a který coby respektovaný orgán může napomoci chápání tohoto institutu.

3.1 NÁRODNÍ KONTEXT

Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi často poukazuje na to, co je a není právní osobou, přičemž hlavním argumentem bývá právě přítomnost právní způsobilosti ve své pasivní části. Mezi právnícké osoby tak z tohoto titulu nepatří ani Policie České republiky, v jejichž věcech je právní subjektivitou nadána Česká republika jako stát (obdobně pak rozhodoval Vrchní soud v Praze ve věci Armády ČR)⁵⁹,⁶⁰ konsorcia,⁶¹ ani ležící pozůstalost, kte-

⁵⁷ GREENAWALT, Kent. *Legal Interpretation: Perspectives from Other Disciplines and Private Texts*. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 151.

⁵⁸ MLADĚJOVSKÁ, Martina. *Závaznost rozhodnutí Soudního dvora EU* [online]. Brno, 2017. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, s. 34 [cit. 15. 3. 2018]; srov. Tothův názor na problém závaznosti soudních rozhodnutí Soudního dvora prezentovaný v TOTH, Gábor Attila. *The Authority of Judgements of the European Court of Justice: Binding Force and Legal Effects*. *Yearbook of European Law*. 1984, roč. 4, č. 1; srov. polemiku Tothova názoru v KOMÁREK, Jan; BOBEK, Michal. *Koho vážou rozhodnutí ESD o předběžných otázkách? – 1. část*. *Právní rozhledy*. 2004, roč. 12, č. 19, s. 697-706.

⁵⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 11. 1996, sp. zn. 6 S 170/94.

⁶⁰ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 1997, sp. zn. Pls 2/96 (publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. 1997, č. 4 jako R 11/1997 civ.).

⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2001, sp. zn. 30 Cdo 1549/2000 (publikováno v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu. 2001, č. 8 jako C 643).

rou pro absenci právní osobnosti nelze vnímat jako jakoukoliv osobu, nemůže být proto ani účastníkem řízení.⁶²

Ústavní soud ve své rozhodovací praxi připomenul a zdůraznil, že problematický § 17 odst. 2 občanského zákoníku dopadá na případy subjektů, které ač zúčastněny na právním jednání, fakticky se vykazují nedostatkem postavení (jako organizační složky právnických osob), proto se práva a povinnosti z daného právního jednání přiřítají subjektu, který takovým nedostatkem netrpí a jemuž *ad hoc* tato práva a povinnosti náleží.⁶³ Bude přitom na obecných soudech, jaký přístup k takovým *neosobám* zvolí. Ústavní soud navíc připomíná odlišnou právní osobnost právnické osoby a jejího jednatele,⁶⁴ jakož i zdůrazňuje, že právní subjektivita musí pokrývat i právo jednotlivce na rozvoj osobnosti v podobě interakce s okolím.⁶⁵

Zajímavé je též rozhodnutí ve věci tzv. náboženské matice, která je veřejným fondem s právní subjektivitou, a je tedy zvláštním samostatným subjektem v podobě jiné právnické osoby, jehož účelem je správa majetku římskokatolické církve.⁶⁶

3.2 APLIKOVATELNÝ MEZINÁRODNÍ KONTEXT

Nahlédněme do závěrů soudů nenárodního charakteru. V závěrech Soudního dvora, jakož i ve stanoviscích generálních advokátů lze též nalézt některé závěry na téma právní osobnosti, právní způsobilosti a problematického uchopení subjektu právního vztahu. Kromě klasického rozdělování subjektů na ty, které mají a nemají právní subjektivitu a opakování jejich příslušného postavení, či požadavku právní subjektivity v případě provozovny,⁶⁷ ně-

⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2002, sp. zn. 30 Cdo 1093/2011 (publikováno v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu. 2002, č. 8 jako C 1111).

⁶³ Bod 24 nálezu Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2016, sp. zn. II. ÚS 560/15.

⁶⁴ Bod 13 nálezu Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2012, sp. zn. I.ÚS 563/11.

⁶⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 7. 12. 2005, sp. zn. IV.ÚS 412/04.

⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 11. 2006, č. j. 5 A 35/2002-73 (publikováno ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu. 2007, č. 2 jako 1060/2007 Sb. NSS).

⁶⁷ Srov. rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 15. prosince 2011. Jan Voogsgeerd proti Navimer SA. Věc C-384/10 [online]. In: *Curia* [cit. 18. 3. 2018].

kteřé závěry obsahují i explicitně vyjádřené myšlenky na téma osob. Podle stanoviska *Melchiora Watheleta* je nutno osoby (tedy jedinou entitu v roli subjektu) chápat jen v obecném smyslu, tedy jako bytosti, které mají právní osobnost, to znamená fyzické nebo právnické osoby.⁶⁸ Nicméně Soudní dvůr striktně odlišuje osoby právnické od pouhých „osob“, které nutně právní subjektivitou (právní osobností) disponovat nemusejí.⁶⁹

Zajímavá je v rozhodovací praxi Soudního dvora též otázka svěřenského fondu. Soudní dvůr potvrzuje, že svěřenský fond nemá vlastní právní osobnost a musí jednat prostřednictvím svého správce.⁷⁰ Dovojuje přitom, že prostá smluvní povinnost ke správě cizího majetku (svěřenská správa) nevytváří sama o sobě společnost.⁷¹ Zaobírá se též tím, co má být rozdílem mezi vlastní právní osobností a prostou svéprávností, přičemž ve výsledku svěřenský fond řadí mezi *jiné právnické osoby*,⁷² kam spadá každá organizační jednotka, s jejíž pomocí mohou členové (tedy osoby využívající dané entity) vystupovat v právních vztazích.⁷³ Ve výsledku dodává, že svěřenský fond může vystupovat jako takový v právních vztazích, účastnit se hospodářského styku a mohou mu za tímto účelem být vnitrostátním právem stanovena práva a povinnosti.⁷⁴

Právní osobnost jako důležitý aspekt vyzdvihuje i Evropský soud pro lidská práva, který ji obecně vnímá jako „základní právo“ právnických

⁶⁸ Bod 45 stanoviska generálního advokáta Melchiora Watheleta předneseného dne 8. května 2014. *Skandia America Corp. (USA), filial Sverige* proti *Skattever*. Věc C-7/13 [online]. In: *Curia* [cit. 18. 3. 2018].

⁶⁹ Bod 37 rozsudku Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 16. července 2015. *Beteiligungsgesellschaft Larentia + Minerva mbH & Co. KG* proti *Finanzamt Nordenham* (C-108/14), *Finanzamt Hamburg-Mitte* proti *Marenave Schifffahrts AG* (C-109/14). Spojené věci C-108/14 a C-109/14 [online]. In: *Curia* [cit. 18. 3. 2018].

⁷⁰ Bod 5 rozsudku Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 14. září 2017. *Trustees of the P Panayi Accumulation & Maintenance Settlements* proti *Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs*. Věc C-646/15 [online]. In: *Curia* [cit. 18. 3. 2018].

⁷¹ Bod 27 stanoviska generální advokátky Juliane Kokott předneseného dne 21. prosince 2016. *Trustees of the P Panayi Accumulation & Maintenance Settlements* proti *Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs*. Věc C-646/15 [online]. In: *Curia* [cit. 18. 3. 2018].

⁷² Myšlenku *jiných právnických osob* prosazuje i Frinta (srov. FRINTA, 2008, op. cit., s. 54.).

⁷³ Bod 33 stanoviska generální advokátky Juliane Kokott ve věci C-646/15.

⁷⁴ Body 34, 67 stanoviska generální advokátky Juliane Kokott ve věci C-646/15.

osob. Odmítnutí zaregistrování takové osoby do příslušného rejstříku klasifikuje jako faktické odepření získání právní osobnosti, které je nepřiměřené a nežádoucí.⁷⁵ Zde nutno upozornit, že ač se může jednat o právo právnícké osoby, český právní řád takové právo nebude vnímat jako právo přirozené s ohledem na autoritativní posuzování a přiznávání právní osobnosti (vizte kapitolu 2).

S ohledem na výše uvedené lze uzavřít, že dotčená rozhodovací praxe nebrání případnému přiznávání právní osobnosti umělé inteligenci, neboť se primárně zaobírá konstatováním přítomnosti právní osobnosti u subjektů veřejného práva. Navíc volná interpretace § 17 odst. 2 občanského zákoníku a zdůrazněná pozice jiných právnických osob tíhnou k extenzivnímu výkladu obecného chápání právní osobnosti, což přiznávání tohoto institutu umělé inteligenci napomáhá.

4. ALTERNATIVNÍ MODELY

Věnujme však prostor i alternativním přístupům k umělé inteligenci v roli subjektu. V případě, že se nepodaří prvek právní osobnosti v rozsahu autorství explicitně či výkladově přiznat umělé inteligenci (ke kritériím pro takový případ vizte kapitolu 5), dají se využít další z modelů, se kterými právo buď již počítá, nebo doposud ne, avšak odborná veřejnost se jimi ve větší či menší míře zaobírá.

4.1 SVĚŘENSKÝ FOND

Model, který je již českému právnímu řádu znám, je svěřenský fond jako jeden z příkladů *neosoby*.⁷⁶ Svěřenský fond je představitelem hybridního útvaru v podobě vyčleněného (odděleného a nezávislého) majetku s pevně daným účelem, který není ani právníckou osobou (neboť nedisponuje právní osobností v tomto rozsahu) a podmínky pro ně aplikovatelné se na svěřenský fond neuplatní,⁷⁷ není ale ani pouhou věcí, a tím pádem jen ryzím

⁷⁵ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva 14. ledna 2014. Spolek obětí rumunských soudců a ostatní (Association of Victims of Romanian Judges and Others) proti Rumunsku. Věc č. 47732/06. [online]. In: HUDOC [cit. 18. 3. 2018].

⁷⁶ § 1484 a násl. občanského zákoníku; LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 145.

objektem právního vztahu.⁷⁸ Naopak právní řád s ním vyloženě počítá jako se subjektem právního vztahu skrze osobu svěřenského správce (kde lze vidět podobnost s právnickou osobou a jednatelem, zástupcem či osobou pověřenou). Například zákon o daních z příjmů⁷⁹ skrze právní fikci počítá s tím, že tento svébytný právní a majetkový institut je samostatným poplatníkem daně.⁸⁰ Zákon o účetnictví⁸¹ zase obdobně považuje svěřenské fondy za samostatnou účetní jednotkou.^{82, 83} Stejně tak doktrína se svěřenským fondem pracuje jako s autonomním vlastnictvím, majetkem absolutně autonomní povahy, kde by jakékoliv právo k majetku ve svěřenském fondu bylo s touto povahou maximálně neslučitelné.⁸⁴ Ve výsledku zde tedy lze spatřit specifickou podobu právní osobnosti v minimálním rozsahu.

Právo ale musí svěřenský fond umístit do některé z pozic právního vztahu. Svěřenský fond coby obsah právního vztahu je nemyslitelný, ale pozice objektu a subjektu jsou zcela reálné. Pozice *objektu* je podtrhnuta jeho zčásti věcným charakterem se specifickým postavením. Pozici *subjektu* umocňuje na jedné straně postavení správce svěřenského fondu, kterému náleží plná správa majetku v takovém fondu,⁸⁵ na straně druhé právě právní osobnost v minimální rozsahu pro potřeby daňového a účetního práva. Správce jedná ve vztahu k majetku ve stejném rozsahu, jako je

⁷⁷ Ačkoliv podobností s právnickou osobou není pomálu. Od osoby zastupují fond, přes úpravu názvu, až po podmínky vzniku, zakladatelského právního jednání, zápisu do rejstříku, správy, péče řádného hospodáře a zániku fondu.

⁷⁸ SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 1186; Důvodová zpráva k občanskému zákoníku. K § 1448-1452.

⁷⁹ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁰ Srov. § 17 odst. 1 písm. f) zákona o daních z příjmů, kde je svěřenský fond postaven zcela na roveň právnické osoby a další fondy coby běžný poplatník daně (srov. PELC, Vladimír. *Zákon o daních z příjmů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 373.).

⁸¹ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

⁸² Srov. § 1 odst. 2 písm. i) zákona o účetnictví, kde je svěřenský fond pojat bok po boku s právnickými osobami a dalšími fondy jako samostatná účetní jednotka (srov. HULEŠ, Jan. Quo vadis regulace účetnictví? *Právní rozhledy*. 2017, roč. 25, č. 17, s. 602.).

⁸³ K přehledu daňové a účetní subjektivity svěřenského fondu srov. SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; MAREK, Radan a kol. *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha, C.H. Beck, 2015, s. 406-415.

⁸⁴ SPÁČIL, 2013, op. cit., s. 1192; SVEJKOVSKÝ; MAREK, 2015, op. cit., s. 399-400.

⁸⁵ Srov. § 1456 občanského zákoníku.

oprávněn jednat správce cizího majetku pověřený plnou správou dle § 1409 občanského zákoníku. V rozsahu vlastnických práv k majetku ve svěřenském fondu se pak dle § 1408 odst. 3 občanského zákoníku jedná v případě správce o výkon vlastním jménem a na účet fondu. Reálným subjektem právního vztahu se zde stává právě svěřenský fond.

Pokud bychom tento model použili v případě umělé inteligence, rázem není třeba zkoumat otázku právní osobnosti v tradičním chápání českého právního řádu, neboť tato není u svěřenského fondu přítomna. Přitom je svěřenský fond v roli subjektu právního vztahu, ač v omezeném postavení. Úprava to je ale *pro případ přiznávání autorství ne úplně vhodná*, neboť toto je závislé právě na právní osobnosti. Fakt, že umělá inteligence by mohla a *si-mili* operovat v roli subjektu, by znamenalo, že skrze danou osobu coby „správce umělé inteligence“ by mohla být účastna vybraných právních vztahů, ačkoliv by nemohla být nositelem titulu autora. Představit si tak lze za takových podmínek například vybírání licenčních odměn či uzavírání licenčních smluv podle příslušných ustanovení s cílem rozšíření majetku (resp. určité báze obdobné majetkové povahy) umělé inteligence.

4.2 ELEKTRONICKÁ OSOBA

Co už není právním řádům tolik vlastní, český právní řád nevyjímaje, ale ve skutečnosti může znamenat pozitivní krok, je *institut elektronické osoby*. Když v roce 2017 Evropský parlament vydal usnesení obsahující doporučení Komisi o občanskoprávních pravidlech pro robotiku⁸⁶, v jednom z bodů se zmínil o nutnosti vytvořit zvláštní právní status robota v podobě elektronické osoby.⁸⁷ Ponechme stranou definiční problémy robotů a umělé inteligence jak obecně, tak v případě usnesení, a operujme i nadále s umělou inteligencí jako se softwarem (který může být funkční jednotkou ta-

⁸⁶ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. února 2017 obsahující doporučení Komisi o občanskoprávních pravidlech pro robotiku (2015/2103(INL)) [online]. In: *europarl.europa.eu*. Evropský parlament, 2017.

⁸⁷ Srov. bod 59 písm. f), které vybízí Komisi k zamýšlení nad právními řešeními, jakým je i: „vytvoření zvláštního právního statutu robota v dlouhodobém výhledu, aby alespoň ti nejsložitější autonomní roboti mohli mít status elektronické osoby odpovědné za náhradu jimi způsobené škody, a možné použití elektronické osoby v případech, kdy roboti činí autonomní rozhodnutí nebo jsou jiným způsobem samostatně v kontaktu se třetími stranami.“

kového robota coby technologického zařízení⁸⁸. Stejně tak ohlédněme od primárního zaměření tohoto institutu k odpovědnosti robota.

V případě reflexe elektronické osoby v českém právním řádu je taková konstrukce velice problematická. Ač se může *ad absurdum* jednat o osobu (a podmínka pro úspěšné ustálení v roli subjektu by tak byla naplněna), taková osoba by byla dosti specifická, a to primárně s ohledem na právní osobnost. Elektronická osoba v jakémkoliv chápání není totiž člověkem a s argumentem podobnosti s fyzickou osobou nelze uspět při snaze o přiznávání právní osobnosti elektronické osobě. Při argumentaci podobností s osobou právnickou coby konstruktem práva v rozsahu právní osobnosti pak tato selže s naprosto odlišnou podstatou elektronické osoby.⁸⁹ Na rozdíl od právnické osoby totiž elektronická osoba není reprezentována osobami fyzickými (ač umělý konstrukt), které většinově omlouvají přiznávání právní osobnosti právnickým osobám. V tomto se mnohem *snadněji vytvoří paralela k osobám fyzickým*, se kterými sdílejí možnosti tvůrčích operací a interních pochodů korelujících s osobností člověka. Stejně jako v případě osob, které právo aktuálně rozeznává, i v případě této nové kategorie je navrhován a pro přehlednost jistě žádoucí registr robotů,⁹⁰ tak aby společnost měla představu o základních existenčních proprietách dané entity.

Na nástup elektronické osoby není právní řád České republiky připraven z důvodu absence jakékoliv analýzy stávajících podmínek a ochoty přizpůsobit klasické chápání pozice subjektu novým výzvám, jakož i z důvodu obecných nejasností, které se s tímto institutem pojí.⁹¹ Vývoj na mezinárodním poli ale situaci nikterak nenapomáhá. Například Evropský hospodářský a sociální výbor striktně odmítá přiznávání právní osobnosti umělé

⁸⁸ Srov. KRAUSOVÁ, Alžběta. Status elektronické osoby v evropském právu v kontextu českého práva. *Právní rozhledy*. 2017, roč. 25, č. 20, s. 701-702; k širšímu významu umělé inteligence srov. též Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k umělé inteligenci – dopady umělé inteligence na jednotný trh (digitální), výrobu, spotřebu, zaměstnanost a společnost (stanovisko z vlastní iniciativy) (2017/C 288/01) [online]. In: *EUR-Lex*. Úřad pro publikace Evropské unie, 2017.

⁸⁹ KRAUSOVÁ, 2017, op. cit., s. 702.

⁹⁰ Bod 2 usnesení Evropského parlamentu 2015/2103(INL).

⁹¹ Srov. KRAUSOVÁ, 2017, op. cit., s. 702.

inteligenci či elektronické osobě, neboť takový krok by představoval nepředstavitelný a nepřijatelný morální hazard.⁹² Argumentem je zde jistě obezřetnost před nechtěným negativním vlivem na pozici člověka ve společnosti. Elektronická osoba jako koncept je tak spíše majetkového charakteru než charakteru osobního, což podporují i myšlenky zřízení tzv. kompenzačního fondu pro případné přiznávání odpovědnosti takové osobě.⁹³

5. APLIKACE PRÁVNÍ OSOBNOSTI NA UMĚLOU INTELIGENCI

Stejně jako zavádění konceptu právnických osob do národních právních řádů v minulých stoletích se neobešlo bez potíží,⁹⁴ i adaptace jednotlivých právních řádů na potřeby umělé inteligence s sebou nese svá úskalí. Kompletní soulad je složitou otázkou, která v dohledné době není v podmínkách České republiky realizovatelná, uvážíme-li složitosti obecného legislativního procesu a komplexnost otázky umělé inteligence.

Na základě výše uvedeného však shrňme postupně jednotlivé prezentované myšlenky a závěry do aplikačních kritérií právní osobnosti a jejich reflexe v otázce autorství umělé inteligence. Tento postup přitom odpovídá již jednou zmíněné *teorii podstatných náležitostí*, která čas od času najde v našem právním řádu místo a jejímž smyslem je rozšířit existující *status quo*, tak aby co nejlépe odpovídal společenským potřebám.⁹⁵

⁹² Bod 3.33 stanoviska Evropského hospodářského a sociálního výboru (2017/C 288/01).

⁹³ KRAUSOVÁ, 2017, op. cit., s. 703; body 58 a 59 usnesení Evropského parlamentu 2015/2103(INL).

⁹⁴ BERAN, Karel. Význam pojmu „morální osoby“ v první polovině 19. století (pokus o systematickou historickou interpretaci „morální osoby“ ve Všeobecném občanském zákoníku). In: DVOŘÁK, Jan; MALÝ, Karel a kol. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, 2011, s. 318.

⁹⁵ Teorie podstatných náležitostí stojí na myšlence selektování základních kritérií daných skutečností a jejich aplikování na podobné skutečnosti, které si vyžadují buď změnu úpravy či přístupu, nebo vyžadují úpravu samotnou, neboť taková úprava doposud neexistuje. V případě právnických osob tak například došlo k jejich vytvoření skrze selekci pojmových znaků osob již existujících a jejich podobnost (takový byl případ veřejné obchodní společnosti ve smyslu § 95 a násl. zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů, nebo společnosti ve smyslu § 2716 a násl. občanského zákoníku). Tuto teorii dále aplikoval např. i Ústavní soud v případě církevních restitucí, aby zhojil procesní vady při podávání žalob.

0) *Interpretace subjektu skrze již existující, či novou kategorii.* Před samotnými kritérii je podstatné uvědomit si, zda je snazší vydat se cestou interpretace a modifikace stávajících možností, které právní řád umožňuje, či cestou akceptace institutů nových. Subjekt je reprezentován osobami s právní způsobilostí (zejména pasivní složkou v podobě právní osobnosti). Osoby dále členíme na fyzické osoby a právnické osoby coby autonomní výtvoř v podobě personalizovaných organizací, přičemž mezi právnické osoby můžeme zařadit vedle standardních právnických osob i *jiné právnické osoby* se svými specifiky jako např. svěřenský fond. Jak uvedeno v kapitole 4, pro přiznávání autorství není svěřenský fond vhodný, neb vlivem absence právní osobnosti v civilistickém chápání nemůže být nositelem práv a povinností, ač může vystupovat na poli subjektu.⁹⁶ Mezi nové kategorie potom zařadíme model elektronické osoby, kterou bychom limity subjektu mohli rozšířit. Nicméně tento model postrádá prozatím pevnější analýzu s jasnými závěry a jeho (ne)podobnost s aktuálními osobami při aplikaci povede k neúspěchu. Pro potřeby přiznávání právní osobnosti je proto nutno (i s ohledem na efektivní a operativní řešení) využít již stávající podkategorie *jiných právnických osob* s následujícími aplikačními kritérii při jejich ideálně kumulativním naplnění.⁹⁷

1) *Autonomní vtvor práva s ohledem na funkcionální rozměr zapojit se aktivně do právního vztahu.* Právní osobnost je přiznávána i takovým účastníkům odlišným od lidí, kteří pro svou povahu nedisponují biologickým rozměrem a nevnímají sociální kontext, nicméně v roli subjektu jsou zcela legitimní (jako právnické osoby), resp. tam, kde disponují právní osobností. Z toho jsou pak činěny výjimky v případě svěřenského fondu, jakož i fondů dalších, které ač nedisponují právní osobností, jsou samostatnými subjekty

⁹⁶ Myšlenka svěřenského fondu by tak mohla být užita při aktivním výkonu práv plynoucích ze statutu autorství, popř. by se dalo uvažovat o adaptaci tradičního pojetí svěřenského fondu skrze přiznání omezené právní osobnosti, čímž by ale na druhé straně došlo ke změně samotné podstaty tohoto institutu. Na druhé straně, uvážíme-li, že na poli daňového a účetního práva je svěřenskému fondu přiznávána omezená právní osobnost, nelze *stricto sensu* použití této formy pro naše potřeby vyloučit.

⁹⁷ Na tomto místě nutno upozornit, že se jedná o subjektivně zvolená kritéria na základě předchozí analýzy institutu právní osobnosti, která v očích zákonodárce nutně nemusejí být dostatečná pro úspěšné přiznání právní osobnosti umělé inteligenci.

práva s omezenou osobností v případě daňového a účetního práva. Stejně jako právnická osoba či svěřenský fond jako zvláštní entita v podobě jiné právnické osoby i umělá inteligence jako software (zejména technologické zařízení v podobě robota) má svůj funkcionální rozměr a je schopna se aktivně zapojovat do právního vztahu.⁹⁸ Tento funkcionální rozměr je zde vyjádřen skrze povahu a účel umělé inteligence. Právnické osoby slouží k prezentaci dílčích zájmů fyzických osob, k reprezentování jejich postojů, názorů, ke sdružování a dalším činnostem. Umělá inteligence umožňuje fyzickým osobám extenzivní možnosti vyjadřování stejně jako obecnou interakci s okolím skrze výtvořiny umělé inteligence (vizte dále). S ohledem na tuto schopnost pak slouží lidem k naplňování jejich potřeb, čímž je opodstatněno budování autonomní entity. Lze tedy tvrdit, že je tento aplikační znak naplněn a je možno přejít k dalšímu znaku.

2) *Interpretační volnost přičitatelnosti dle § 17 odst. 2 občanského zákoníku.* Jedním z výkladů tohoto ustanovení je přiznávání problematičtým či nejistě uchopeným entitám fiktivní postavení právnické osoby, alespoň v minimální nutné míře pro její operativnost v roli subjektu a pro její lepší uchopení právním řádem. I tento výklad vede úspěšně k významu tohoto ustanovení, kterým je zhojení faktického nedostatku postavení, které ač zúčastněny na právním jednání, fakticky se (prozatím) vykazují nedostatkem postavení. Na rozdíl od většinového výkladu tak ale tento výklad činí s ohledem na teorii podstatných náležitostí, resp. podstatných znaků interpretovanou v intencích teorie fikce. Interpretace je přitom dle Ústavního soudu nechána na obecných soudech s ohledem na *ad hoc* skutečnosti. V tomto duchu proto nelze vyloučit užití takového druhého výkladu. Autoritativní přiznávání právní osobnosti umělé inteligenci by zde tak bylo možné jednak při obecné akceptaci tohoto výkladu, kterému z pohledu autora článku nic nebrání, jednak při *ad hoc* zhodnocení jeho použitelnosti. I tento, spíše pomocný, charakterový prvek tak může být naplněn.

⁹⁸ Srov. například BEHERA, Bibek. Chappie – A Semi-automatic Intelligent Chatbot [online]. In: *cse.iitb.ac.in*. Department of Computer Science and Engineering, Indian Institute of Technology Bombay, 2016 [cit. 17. 3. 2018].

3) *Rozsah práv fyzické osoby s danými výjimkami s ohledem na svou povahu.* Tento znak dle zastávané teorie v českém právním řádu pojednává o neakceptaci nutného sjednocování nositelů právní osobnosti. Ve chvíli, kdy se rozsah práv fyzických osob dá s ohledem na povahu jejich nositele/adresáta omezovat, resp. z úplného výčtu činit výjimky, pro případ přiznání právní osobnosti umělé inteligenci v rozsahu pouhého nositele autorství neexistuje překážka. Povaha umělé inteligence umožňuje být nositelem s ohledem na autonomní výtvar, na její schopnosti a možnosti, stejně jako s ohledem na nutné zhodnocování investice apod. Podstatné je též uvědomit si omezení osobnostních práv, kterýžto krok je zcela v souladu s podřadným postavením právnických osob. Ono omezení může být v našem případě na úplně minimální hranici, aby byla právní osobnost a možnost přiznání autorství stále zachována. Stejně tak nutno podotknout, že zákonodárce počítá s takovým omezením, nikoliv vyloučením, čímž by popřel samotnou existenci takových autonomních výtvarů, což závěry zde uvedené jen podporuje.

4) *Interakce s okolím jako ospravedlnění přiznání právní osobnosti.* Jak uvedeno výše, pro přiznávání právní osobnosti se argumentuje i interakcí entity s okolím. Taková interakce může být nejrůznější podoby, původu a charakteru a ve výsledku každá taková interakce může ospravedlnit přiznání právní osobnosti. Vytváření děl, resp. hodnotných výtvarů s potenciálem získat autorskoprávní ochranu, komunikace s okolím a další jsou jistě velice kvalitní interakcí s okolím. Společenský fond a kulturní zázemí člověka se obohacuje, vznikají nové prostředky vyjádření myšlenek či nová média, jak takové myšlenky zachytit, a celkový potenciál znázornění úvah a podnětů, které chce člověk vyjádřit, se zvyšuje. To platí v případě, že se umělá inteligence využívá jako nástroj lidského vyjádření. V případě tvůrčí umělé inteligence můžeme takové obohacování *statu quo* nalézt v ještě více intenzivní formě, neboť je-li umělá inteligence tím, kdo tvoří, nelze hovořit o vyjádření myšlenek člověka, ale o vesměs nezávislé produkci výtvarů schopných konkurovat lidským výtvarům. Hodnotově je taková interakce výše než řada dalších činností, které lze pod tento charakteristický znak interakce s okolím zařadit. Nutno dále upozornit, že interakce se mnohdy vy-

kládá skrze chování subjektu a vůli, vlivem čehož nemůže být právní osobnost přiznána nelidským či umělým entitám.⁹⁹ Omezovat však interakci jen na aktivní vystupování nemusí být nutně správné právě z důvodu širokých možností a přínosů umělé inteligence (s ohledem na autorskoprávní produkci umělé inteligence a rizika, která by hrozila v případě neposkytování efektivní právní ochrany). Zde ale jistě bude nutno zkoumat takový argument podrobněji. V základní rovině může být ve výsledku i tento znak jako ospravedlnění být naplněn.

5) *Právo právnických osob na právní osobnost.* Jak uvedl Evropský soud pro lidská práva a jak zastává i doktrína, právnické osoby obecně mají právo na právní osobnost a její odpírání je nepřípustné. Může-li mít autonomní výtvar subjektivní práva (jako je tomu v případě právnických osob), kde základním právem je i právo na právní osobnost (čemuž se však v rovině přirozeného práva odborná veřejnost v kontextu českého právního řádu brání s odkazem na povahu právnických osob), vskutku nebrání nic tomu, aby se mezi obdobné entity s obdobnými nároky zařadila i umělá inteligence, zejména v takovém stavu společnosti, kde je umělá inteligence schopna získat úspěšně trvalé bydliště nebo specifické postavení ve společnosti, které bývá ztotožňováno se státním občanstvím.¹⁰⁰

S ohledem na stanovená aplikační kritéria právní osobnosti je dle autora článku možné přiznat umělé inteligenci právní osobnost v rozsahu nutném pro přiznávání autorství, čímž by se umělá inteligence v tomto rozsahu zařadila do kategorie jiných právnických osob, a byla tak nositelem autorství. Takto omezený rozsah by přitom nemusel představovat výzvu pro otázky odpovědnostního charakteru, které již dlouhou dobu trápí odbornou veřejnost, ani by nemusel představovat problém při obecném uchopení aktuální podoby subjektu právního vztahu, kde panuje nerovnost mezi osobami s převažující rolí a důležitostí osob fyzických, jejichž aktuální a zcela oprávněná dominance by nebyla nutně narušena.

⁹⁹ Srov. SOLAIMAN, S. M. Legal personality of robots, corporations, idols and chimpanzees: a quest for legitimacy. *Artificial Intelligence and Law*. 2017, roč. 25, č. 2, s. 155-179.

¹⁰⁰ WELLER, Chris. A Robot that Once Said It Would 'Destroy Humans' Just Became the First Robot Citizen. In: *Business Insider* [online]. Business Insider Inc., 2017 [cit. 18. 3. 2018].

S odkazem na to pak zbývá vyřešit textaci § 5 autorského zákona, ať už alterací pro případ umělé inteligence, vypuštěním nutné podmínky fyzické osoby jako autora, nebo stanovením fikce (ať už zde, nebo v jiném právním předpise) srovnatelného postavení v této otázce s fyzickou osobou.

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych rád poděkoval *JUDr. Matěji Myškoví, Ph.D.* za odborné vedení po dobu doktorského studia, jakož i za podněty a kritiku při zpracovávání myšlenky právní osobnosti v případě umělé inteligence.

Za plodné a zájmu plné debaty nad tématem, jakož i kritiku bych též rád poděkoval *prof. JUDr. Janu Hurdíkovi, DrSc.* a *Mgr. Dominice Galajdové.*

V neposlední řadě děkuji za dílčí konzultace *doc. Mgr. Pavlu Rychlému, Ph.D., JUDr. Jakubu Haraštovi, Ph.D., Jaroslavu Hrochovi a Mgr. Bc. Heleně Pullmannové.*

6. SEZNAM LITERATURY

6.1 MONOGRAFIE

- [1] BERAN, Karel. *Pojem osoby v právu: Osoba, morální osoba, právnická osoba.* Praha: Leges, 2012, 224 s. ISBN 978-80-87576-06-9.
- [2] BERAN, Karel. *Právnické osoby veřejného práva.* Praha: Linde Praha, a.s., 2006, 191 s. ISBN 80-7201-598-2.
- [3] BREHM, Wolfgang. *Allgemeiner Teil des BGB.* 2. upravené vydání. Stuttgart etc: Boorberg, 1994, 380 s. ISBN 978-3415030671.
- [4] ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou zprávou a rejstříkem.* Ostrava: Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2.
- [5] FRINTA, Ondřej. *Právnické osoby.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, 176 s. ISBN 978-80-87146-07-1.
- [6] GERLOCH, Aleš. *Teorie práva.* 7. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, 335 s. ISBN 978-80-7380-652-1.
- [7] GREENAWALT, Kent. *Legal Interpretation: Perspectives from Other Disciplines and Private Texts.* Oxford: Oxford University Press, 2010, 368 s. ISBN 9780199756131.
- [8] HARVÁNEK, Jaromír et al. *Právní teorie.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 439 s. ISBN 978-80-7380-458-9.

- [9] KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995, 247 s. ISBN 80-7179-028-1.
- [10] LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.
- [11] PELC, Vladimír. *Zákon o daních z příjmů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, 1403 s. ISBN 978-80-7400-517-6.
- [12] RUSSELL, Stuart; NORVIG, Peter. *Artificial Intelligence: A Modern Approach (3rd Edition)*. 2009. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall. 1152 s. ISBN 978-0136042594.
- [13] SIMONART, Valérie. *La personnalité morale en droit privé comparé*. 1995, Bruylant (Emile), 670 s. ISBN 2-8027-0680-2.
- [14] SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, 1276 s. ISBN 978-80-7400-499-5.
- [15] SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; MAREK, Radan a kol. *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha, C.H. Beck, 2015, 544 s. ISBN 978-80-7400-548-0.
- [16] ŠTĚDRONĚ, Bohumír. *Ochrana a licencování počítačového programu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 220 s. ISBN 978-80-7357-555-7.
- [17] TELEC, Ivo; TŮMA, Pavel. *Autorský zákon: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4.
- [18] WEYR, František. *Teorie práva*. Reprint původního vydání z roku 1936. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 420 s. ISBN 978-80-7552-000-5.
- [19] ZITELMANN, Ernst. *Begriff und Wesen der sogenannten juristischen Person*. Reprint původního vydání z roku 1873. Leipzig: Duncker & Humblot, 2013, 132 s. ISBN 3428166221.

6.2 ČLÁNKY, PŘÍSPĚVKY VE SBORNÍCÍCH

- [20] BERAN, Karel. Kdy a proč byla nahrazena „osoba“ právním subjektem? *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2011, roč. 19, č. 2, s. 108-117. ISSN 1210-9126.
- [21] BERAN, Karel. Význam pojmu „morální osoby“ v první polovině 19. století (pokus o systematickou historickou interpretaci „morální osoby“ ve Všeobecném občanském zákoníku). In: DVOŘÁK, Jan; MALÝ, Karel a kol. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, 2011, 688 s. ISBN 978-80-7357-753-7.
- [22] BODEN, Margaret A. Creativity and Artificial Intelligence. *Artificial Intelligence*. 1998, roč. 103, č. 1-2, s. 347-356. ISSN 0004-3702.
- [23] HULEŠ, Jan. Quo vadis regulace účetnictví? *Právní rozhledy*. 2017, roč. 25, č. 17, s. 601-604. ISSN 1210-6410.
- [24] HUMPHREYS, Lloyd G. The Construct of General Intelligence. *Intelligence*. 1979, roč. 3, č. 2, s. 105-120. ISSN 0160-2896.
- [25] HURDÍK, Jan. Pojem osoba a geneze jeho obsahu jako základ konstrukce osob v právním smyslu. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2000, č. 3, s. 306-313.

- [26] KOMÁREK, Jan; BOBEK, Michal. Koho vážou rozhodnutí ESD o předběžných otázkách? – 1. část. *Právní rozhledy*. 2004, roč. 12, č. 19, s. 697-706. ISSN 1210-6410.
- [27] KRAUSOVÁ, Alžběta. Status elektronické osoby v evropském právu v kontextu českého práva. *Právní rozhledy*. 2017, roč. 25, č. 20, s. 700-704. ISSN 1210-6410.
- [28] LUBER, Samantha. Cognitive Science Artificial Intelligence: Simulating the Human Mind to Achieve Goals. In: *3rd International Conference on Computer Research and Development*. 2011, Shanghai, s. 207-210.
- [29] MYŠKA, Matěj; ŠAVELKA, Jaromír. Comparative Analysis. In: DONÁT, Josef; MAISNER, Martin; POLČÁK, Radim (eds.). *Software Protection: A Comparative Perspective*. München: Medien und Recht Verlag, 2011, 266 s. ISBN 978-3-939438-15-1.
- [30] SOLAIMAN, S. M. Legal personality of robots, corporations, idols and chimpanzees: a quest for legitimacy. *Artificial Intelligence and Law*. 2017, roč. 25, č. 2, s. 155-179. ISSN 0924-8463.
- [31] TOTH, Gábor Attila. The Authority of Judgements of the European Court of Justice: Binding Force and Legal Effects. *Yearbook of European Law*. 1984, roč. 4, č. 1, s. 1-77. ISSN 0263-3264.
- [32] URBÁNIKOVÁ, Marína; SMEKAL, Hubert. Právní věda a právní psaní? Postačí vždy jako výzkumná metoda „číst, přemýšlet a psát“? *Jurisprudence*. 2017, roč. 26, č. 4, s. 37-41. ISSN 1802-3843.

6.3 ELEKTRONICKÉ ZDROJE

- [33] BEHERA, Bibek. Chappie – A Semi-automatic Intelligent Chatbot [online]. In: *cse.iitb.ac.in*. Department of Computer Science and Engineering, Indian Institute of Technology Bombay, 2016. Dostupné z: https://www.cse.iitb.ac.in/~bibek/WriteUP_2016.pdf
- [34] GUADAMUZ, Andres. Artificial Intelligence and Copyright [online]. In: *WIPO Magazine*. WIPO, 2017. Dostupné z: http://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2017/05/article_0003.html
- [35] HARDING, Rosie. What Is Legal Capacity? [online]. In: *Everyday Decisions*. British Academy, 2017 [cit. 16. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.legalcapacity.org.uk/everyday-decisions/what-is-legal-capacity/>
- [36] MALMI, Eric; TAKALA, Pyry; TOIVONEN, Hannu; RAIKO, Tapani; GIONIS Aristides. DopeLearning: A Computational Approach to Rap Lyrics Generation [online]. In: *SIGKDD*. The Association for Computing Machinery, 2016. Dostupné z: <http://www.kdd.org/kdd2016/papers/files/adf0399-malmiA.pdf>
- [37] MLADĚJOVSKÁ, Martina. *Závaznost rozhodnutí Soudního dvora EU* [online]. Brno, 2017. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 75 s. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/378325/pravf_m/ZAVAZNOST_ROZHODNUTI_SOUDNIHO_DVORA_EU.pdf

[38] SCULLEN, John. Jukedeck: The Simple Way to Create a Soundtrack You Can Be Proud of [online]. In: *JohnScullen.com*. John Scullen, 2016. Dostupné z: <https://johnscullen.com/jukedeck-review/>

[39] WELLER, Chris. A Robot that Once Said It Would 'Destroy Humans' Just Became the First Robot Citizen. In: *Business Insider* [online]. Business Insider Inc., 2017. Dostupné z: <http://www.businessinsider.com/sophia-robot-citizenship-in-saudi-arabia-the-first-of-its-kind-2017-10>

[40] ZIBNER, Jan. *Jedinečnost jako pojmový znak autorského díla* [online]. Brno, 2017. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 126 s. Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/th/lk63n/Jedinecnost_jako_pojmovy_znak_autorskeho_dila.pdf

6.4 EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

[41] Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva 14. ledna 2014. Spolek obětí rumunských soudců a ostatní (Association of Victims of Romanian Judges and Others) proti Rumunsku. Věc č. 47732/06. [online]. In: *HUDOC*. Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/>

6.5 NÁRODNÍ SOUDY

[42] Nález Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2016, sp. zn. II. ÚS 560/15.

[43] Nález Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2012, sp. zn. I.ÚS 563/11.

[44] Nález Ústavního soudu ze dne 7. 12. 2005, sp. zn. IV.ÚS 412/04.

[45] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2001, sp. zn. 30 Cdo 1549/2000 (publikováno v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu. 2001, č. 8 jako C 643).

[46] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 11. 2006, č. j. 5 A 35/2002-73 (publikováno ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu. 2007, č. 2 jako 1060/2007 Sb. NSS).

[47] Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 1997, sp. zn. Plsn 2/96 (publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. 1997, č. 4 jako R 11/1997 civ.).

[48] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2002, sp. zn. 30 Cdo 1093/2011 (publikováno v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu. 2002, č. 8 jako C 1111).

[49] Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 11. 1996, sp. zn. 6 S 170/94.

6.6 SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÉ UNIE

[50] Stanovisko generálního advokáta Melchiora Watheleta přednesené dne 8. května 2014. Skandia America Corp. (USA), filial Sverige proti Skattever. Věc C-7/13 [online]. In: *Curia*. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=151976&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=64406>

[51] Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 15. prosince 2011. Jan Voogsgeerd proti Navimer SA. Věc C-384/10 [online]. In: *Curia*. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-384/10>

[52] Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 1. prosince 2011. Eva-Maria Painer proti Standard VerlagsGmbH, Axel Springer AG, Süddeutsche Zeitung GmbH, Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co KG, Verlag M. DuMont Schauberg Expedition der Kölnischen Zeitung GmbH & Co KG. Věc C-145/10 [online]. In: *Curia*. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-145/10>

[53] Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 16. července 2015. Beteiligungsgesellschaft Larentia + Minerva mbH & Co. KG proti Finanzamt Nordenham (C-108/14), Finanzamt Hamburg-Mitte proti Marenave Schiffahrts AG (C-109/14). Spojené věci C-108/14 a C-109/14 [online]. In: *Curia*. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-108/14>

[54] Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 14. září 2017. Trustees of the P Panayi Accumulation & Maintenance Settlements proti Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs. Věc C-646/15 [online]. In: *Curia*. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-646/15>

[55] Stanovisko generální advokátky Juliane Kokott přednesené dne 21. prosince 2016. Trustees of the P Panayi Accumulation & Maintenance Settlements proti Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs. Věc C-646/15 [online]. In: *Curia*. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=186514&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=65213>

6.7 PRÁVNÍ PŘEDPISY A JINÉ DOKUMENTY

[56] Císařský patent č. JGS Nr. 946/1811, Všeobecný zákoník občanský (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie).

[57] Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

[58] Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k umělé inteligenci – dopady umělé inteligence na jednotný trh (digitální), výrobu, spotřebu, zaměstnanost a společnost (stanovisko z vlastní iniciativy) (2017/C 288/01) [online]. In: *EUR-Lex*. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016IE5369&from=CS>

[59] Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. února 2017 obsahující doporučení Komise o občanskoprávních pravidlech pro robotiku (2015/2103(INL)) [online]. In: *europarl.europa.eu*. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2017-0051+0+DOC+XML+V0//CS>

[60] Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

[61] Zákon č. 185/2015 Z. z., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů.

[62] Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

[63] Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

[64] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

[65] Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>).
